

Tìm hiểu chính sách trợ giúp xã hội đối với trẻ em mồ côi tại Trung tâm Công tác xã hội và bảo trợ xã hội tỉnh Bình Định

Nguyễn Đình Khoa

GV. Trường Đại học Quy Nhơn

Received: 12/3/2024; Accepted: 18/3/2024; Published: 25/3/2024

Abstract: The article focuses on researching some theoretical bases on social support policies for orphans. The implementation of support policies for orphans is the process of officials and employees implementing policies according to regulations of the agency and the State stipulated in the decrees. Only based on theoretical foundations, scientifically developed empirical research methods, and evidence-based analyzes can solutions be proposed for planning social assistance policies. effective and convincing for orphans.

Keywords: Social assistance policy;

1. Đặt vấn đề

Trong lịch sử hình thành phát triển ngành Công tác xã hội (CTXH) đã và đang làm tốt vai trò của mình trong việc hỗ trợ những cá nhân, gia đình, nhóm và cộng đồng nâng cao năng lực đáp ứng nhu cầu và tăng cường chức năng xã hội (XH), đồng thời thúc đẩy môi trường XH về chính sách, nguồn lực và dịch vụ nhằm giúp cá nhân, gia đình và cộng đồng giải quyết và phòng ngừa các vấn đề xã hội, góp phần đảm bảo an sinh XH. Hiện nay, ngành CTXH đã có nhiều đóng góp quan trọng trong công tác với trẻ em, thanh thiếu niên, đặc biệt là nhóm trẻ em mồ côi và trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn. Bên cạnh những trợ giúp của XH và cộng đồng về mặt kinh tế, tài chính thì những đóng góp về mặt chức năng XH, tâm lý, tình cảm, các kỹ năng đối phó với thách thức của công tác XH đối với trẻ em là không thể phủ nhận. Trong nhóm đối tượng trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn, trẻ em mồ côi là một nhóm đặc thù và có những đặc điểm riêng biệt cả về hoàn cảnh lẫn đặc tính XH, chịu nhiều tổn thương và thiệt thòi.

Theo số liệu thống kê, ở VN có khoảng 1.500.000 trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt, trong đó có khoảng 176.000 trẻ mồ côi, trẻ bị bỏ rơi. Vì vậy, Đảng và Nhà nước ta đã tăng cường sự quan tâm, chăm sóc đặc biệt tới nhóm trẻ em mồ côi thông qua các chương trình, chính sách có liên quan.

Tại tỉnh Bình Định, công tác chăm sóc và bảo vệ trẻ em luôn được chính quyền tỉnh hết sức quan tâm. Tỉnh có những hoạt động hỗ trợ trẻ em có hoàn cảnh khó khăn đặc biệt là các trung tâm bảo trợ XH, các làng trẻ em thì hoạt động này càng được thực hiện nhiều hơn. Trung tâm công XH và Bảo trợ xã hội

Bình Định cũng đã và đang đóng góp không nhỏ vào việc chăm sóc, nuôi dưỡng những đứa trẻ mồ côi, không nơi nương tựa, những hoạt động thiết thực đã đạt được nhiều kết quả tích cực, giúp các em cải thiện đời sống và có điều kiện phát triển bình thường.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Khái quát về trung tâm CTXH và bảo trợ xã hội tỉnh Bình Định

Trung Tâm Bảo trợ xã hội tỉnh Bình Định được UBND tỉnh Bình Định thành lập tại quyết định số: 933/QĐ-UB ngày 09/06/1992 trên cơ sở tiếp quản cải tạo nâng cấp khu điều dưỡng thương binh nặng tỉnh Nghĩa Bình. Trước ngày giải phóng miền Nam nơi đây là Cô Nhi Viện Kim Châu của Thiên Chúa Giáo. Có diện tích 12.000 ha. Tại khu vực Kim Châu, P. Bình Định, T.X An Nhơn, Tỉnh-Bình Định. Trung tâm hoạt động bằng 2 nguồn chủ yếu là kinh phí của Nhà Nước và tài trợ của các nhà từ thiện trong và ngoài nước. Trung tâm Bảo trợ xã hội Bình Định đơn vị trực thuộc và đặt dưới sự quản lý của Sở Lao động -Thương binh và Xã hội tỉnh Bình Định

Sau 2 năm sửa chữa, cải tạo; tháng 10/1994, Trung tâm chính thức đi vào hoạt động, đầu tiên tiếp nhận 40 đối tượng XH từ trại XH Phù Mỹ chuyển đến. Từ đó đến nay Trung tâm tiếp nhận, quản lý, nuôi dưỡng thường xuyên 120 đối tượng XH gồm: người già cô đơn, người tàn tật và trẻ mồ côi có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn không nơi nương tựa. Từ năm 2003 đến nay Trung tâm tiếp nhận thêm đối tượng lang thang xin ăn theo đề án của tỉnh.

Ngày 4 tháng 5 năm 2016 UBND tỉnh Bình Định ra quyết định số 1455/QĐ-UBND về việc đổi tên Trung tâm BTXH Bình Định thành Trung tâm

CTXH và Bảo trợ xã hội Bình Định trực thuộc Sở Lao động - TBXH Bình Định.

Trung tâm CTCH và Bảo trợ xã hội Bình Định là đơn vị sự nghiệp công lập trực thuộc Sở Lao động TBXH Bình Định, có tư cách pháp nhân, có con dấu và tài khoản theo quy định của pháp luật của cả khu vực miền Trung và Tây Nguyên.

Nhiệm vụ của Trung tâm là tiếp nhận, quản lý, chăm sóc và nuôi dưỡng đối tượng bảo trợ XH, gồm người cao tuổi neo đơn, người khuyết tật, người lang thang, trẻ bị bỏ rơi và trẻ em mồ côi có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn không nơi nương tựa. Năm 2017, Trung tâm được bổ sung thêm nhiệm vụ cung cấp dịch vụ CTXH và đổi tên thành Trung tâm CTXH và Bảo trợ xã hội tỉnh. Hiện đơn vị đang chăm sóc 102 đối tượng, trong đó có 33 người cao tuổi neo đơn.

2.2. Các khái niệm liên quan

**Khái niệm trẻ em*

Theo Công ước của Liên hợp quốc về quyền trẻ em: “*Trẻ em có nghĩa là mọi người dưới 18 tuổi, trừ những trường hợp luật pháp áp dụng với trẻ em đó có quy định tuổi thành niên sớm hơn*” (điều 1).

Ở VN, Luật bảo vệ chăm sóc GD trẻ em năm 2004 và Luật trẻ em năm 2016 quy định: “*Trẻ em là người dưới 16 tuổi*”.

* Khái niệm trẻ em mồ côi, không nơi nương tựa, trẻ em bị bỏ rơi

Trẻ em mồ côi, không nơi nương tựa và bị bỏ rơi là những trường hợp trẻ không có được sự chăm sóc, GD của gia đình và người giám hộ như:

Sau khi sinh con, cha mẹ bỏ con, không chăm sóc, nuôi dưỡng.....

**Khái niệm chính sách*

Từ điển bách khoa Việt Nam đã đưa ra khái niệm về chính sách như sau: “*Chính sách là những chuẩn tắc cụ thể để thực hiện đường lối, nhiệm vụ. Chính sách được thực hiện trong một thời gian nhất định, trên những lĩnh vực cụ thể nào đó. Bản chất, nội dung và phương hướng của chính sách tùy thuộc vào tính chất của đường lối, nhiệm vụ chính trị, kinh tế, văn hóa...*”

**Khái niệm Trợ giúp xã hội*

Trợ giúp xã hội được hiểu là những sự giúp đỡ, trợ giúp của cộng đồng, của Nhà nước đến với các đối tượng yếu thế trong xã hội thông qua hình thức hỗ trợ về điều kiện sinh sống, về vật chất để các đối tượng trong diện được trợ giúp có thể phát huy khả năng tự bản thân lo liệu được cuộc sống, vượt qua được những khó khăn, và có thể dần tái hòa nhập vào cộng đồng.

2.3. Lý thuyết ứng dụng trong nghiên cứu

**Lý thuyết nhu cầu*

Nhu cầu cấp thấp gồm hai nhu cầu về vật chất (1) và an toàn (2). Nhu cầu về vật chất là nhu cầu tối thiểu nhưng cầu thiết nhất đảm bảo cho con người tồn tại bao gồm các hành vi: ăn, uống, mặc, ở, đi lại... Nhu cầu về an toàn không bị đe dọa về sức khỏe, tính mạng, công việc, gia đình, nơi ở. Nhu cầu này thể hiện trong cả thể chất và tinh thần.

Nhu cầu cao cấp gồm ba nhu cầu về xã hội (3), tôn trọng (4) và phát triển thể hiện bản thân (5).

**Lý thuyết vai trò*

Vai trò là khái niệm nhấn mạnh những kỳ vọng xã hội gắn bởi những vị thế hay vị trí nhất định trong xã hội và nó phân tích những kỳ vọng trong xã hội ấy. Có hai khuynh hướng lý thuyết chính liên quan đến vai trò. Khuynh hướng thứ nhất cho rằng quá trình XH hóa chính là quá trình xã hội áp đặt các khuôn mẫu vai trò cho các thành viên trong đó. Khuynh hướng thứ hai giải thích việc học “đóng vai” ngoài đời giống như học theo một kịch bản gợi ý, một kịch bản mở. Kịch bản này buộc các “diễn viên” phải linh hoạt với hoàn cảnh thực tế hoặc tạo ra những chi tiết thích hợp để biết rằng mình cần phải làm gì, làm thế nào, làm cho ai.

2.4. Chính sách trợ giúp xã hội đối với trẻ em mồ côi được hưởng tại Trung tâm

Được chăm sóc, nuôi dưỡng tại các Trung tâm bảo trợ XH, nhà XH theo các hệ số khác nhau. Được đảm bảo quyền lợi về trẻ em.

Trẻ em mồ côi được lựa chọn gia đình thay thế theo luật con nuôi.

Những trẻ em mồ côi được hưởng trợ cấp hàng tháng theo hệ số được pháp luật quy định.

Những trẻ em mồ côi được hưởng các chính sách chăm sóc sức khỏe theo quy định của pháp luật, được nhà nước cấp thẻ bảo hiểm y tế.

Trẻ em mồ côi được nhà nước miễn, giảm học phí và hỗ trợ chi phí học tập theo quy định của pháp luật GDĐT và GD nghề nghiệp.

Trẻ em mồ côi được nhà nước hỗ trợ chi phí mai táng khi có biến cố xảy ra.

**Một số lý luận về thực hiện chính sách trợ giúp XH đối với trẻ em mồ côi ở cấp độ tổ chức cung cấp dịch vụ*

+ *Quản lý về việc xây dựng và thực thi pháp luật trong chính sách trợ giúp đối với trẻ em mồ côi*

- Xây dựng chương trình, kế hoạch, đề án, dự án để tổ chức thực hiện chiến lược, chính sách, mục tiêu quốc gia về trẻ em, trong đó lồng ghép CTXH với trẻ em nói chung và trẻ em mồ côi nói riêng, cung cấp dịch vụ trợ giúp trẻ.

- Tuyên truyền, GD pháp luật về trẻ em; truyền thông, phổ biến các kiến thức, KN và vận động xã hội thực hiện quyền trẻ em nhằm nâng cao nhận thức và KN bảo vệ chăm sóc trẻ em cho chính quyền các cấp, các tổ chức, gia đình, nhà trường, cộng đồng xã hội và trẻ em.

- Kiểm tra, giám sát, theo dõi, đánh giá việc thực hiện chế độ, chính sách, biện pháp, tiêu chuẩn, quy trình chuyên môn, kỹ thuật và các quy định khác về CTXH, công tác bảo vệ chăm sóc, trẻ em mồ côi.

+ *Quản lý về tổ chức, nhân lực thực hiện chính sách với trẻ em mồ côi*

- Vấn đề quản và tổ chức nguồn nhân lực làm việc trong lĩnh vực CTXH với trẻ em thể hiện ở 3 nội dung cơ bản của đề án 32 như sau:

- Xây dựng hệ thống, mạng lưới dịch vụ CTXH đối với trẻ em nhằm đáp ứng nhu cầu của trẻ em và trẻ em mồ côi

- Xem xét, đánh giá việc bố trí nhân viên làm CTXH theo số lượng; tiêu chuẩn về đạo đức, trình độ, năng lực của cán bộ, nhân viên CTXH để đảm bảo cung cấp dịch vụ cho đối tượng kịp thời, hiệu quả và chuyên nghiệp; đánh giá về việc thực hiện nhiệm vụ của nhân viên CTXH khi làm việc với trẻ em mồ côi; việc đảm bảo chế độ chính sách và điều kiện làm việc cho cán bộ, nhân viên CTXH

- Việc quản lý về tổ chức, nhân lực làm việc trong lĩnh vực CTXH với trẻ em được quy định cụ thể trong các văn bản của Nhà nước để đảm bảo cung cấp dịch vụ CTXH phù hợp và hiệu quả.

- Hoàn thiện hệ thống, mạng lưới dịch vụ CTXH đối với trẻ em và trẻ em mồ côi

- Xem xét, đánh giá việc bố trí cán bộ, viên chức, nhân viên, cộng tác viên CTXH theo số lượng, tiêu chuẩn về đạo đức, trình độ, năng lực để đảm bảo cung cấp dịch vụ cho đối tượng kịp thời, hiệu quả và chuyên nghiệp.

Việc đảm bảo chế độ chính sách và điều kiện làm việc cho cán bộ, nhân viên công tác xã hội.

+ *Quản lý chuyên môn/nghiệp vụ thực hiện hoạt động chính sách trợ giúp xã hội đối với trẻ em mồ côi*

Các nội dung quản lý chuyên môn/nghiệp vụ thực hiện hoạt động chính sách trợ giúp đối với trẻ em mồ côi mà cán bộ quản lý cần nắm được bao gồm:

Việc nâng cao năng lực cho cán bộ chương trình, kiểm tra, giám sát việc thực hiện, sơ kết, tổng kết, đánh giá, chia sẻ kinh nghiệm; việc bố trí nguồn lực công tác xã hội đối với trẻ em mồ côi;

Quản lý việc xây dựng kế hoạch, hướng dẫn thực hiện các chương trình/hoạt động bảo vệ chăm sóc

trẻ em trong đó có trẻ em mồ côi được tác động; xây dựng và tổ chức thực hiện chính sách hỗ trợ trẻ em mồ côi; thực hiện các biện pháp phòng ngừa, can thiệp, hỗ trợ đề: Ngăn chặn trẻ em mồ côi rơi vào những hoàn cảnh đặc biệt khác; giảm nhẹ hoàn cảnh đặc biệt của trẻ em; phục hồi sức khỏe, tinh thần và giáo dục đạo đức cho trẻ em mồ côi;

+ Quản lý đối tượng trẻ em mồ côi

+ Chỉ đạo tổ chức các hoạt động sự nghiệp nhằm thúc đẩy xã hội ngày càng quan tâm hơn nữa đến việc thực hiện các quyền của trẻ và trợ giúp trẻ em mồ côi, hoàn thiện chính sách trợ giúp

- Tổ chức tháng hành động vì trẻ em nhằm thu hút sự quan tâm của xã hội và các tổ chức, cá nhân đóng góp cho sự nghiệp bảo vệ chăm sóc giáo dục trẻ em nói chung và trẻ em mồ côi nói riêng, xây dựng Quỹ bảo trợ đề hỗ trợ, giúp đỡ cho những hoàn cảnh đơn chiếc.

- Tổ chức các cuộc thi về các chính sách trợ giúp, hỗ trợ trẻ em mồ côi để cùng đưa ra những chính sách phù hợp hơn, cải thiện cuộc sống của các em hơn.

3. Kết luận

Trung tâm CTXH là đơn vị sự nghiệp công lập, kinh phí hoạt động và nuôi dưỡng đối tượng hoàn toàn do Nhà nước cấp. Vì vậy công tác huy động nguồn từ thiện, kêu gọi tài trợ hỗ trợ cũng là một trong những nhiệm vụ không thể thiếu. Cần vận động từ người buôn bán nhỏ, tôn giáo, doanh nghiệp, các tổ chức XH từ thiện thường xuyên đến thăm hỏi và động viên giúp đỡ hỗ trợ thêm cho đời sống bà con và các cháu trong các dịp tết Nguyên Đán, những ngày rằm lớn, tết trung thu...Huy động các nguồn lực thông qua cầu nối của các cơ quan có thẩm quyền như Sở Lao động –TB&XH tỉnh, Hội chữ thập đỏ, Hội bảo trợ người khuyết tật và trẻ mồ côi, Sở ngoại vụ...để lòng tin của các cá nhân, cộng đồng trong và ngoài nước cùng chung tay hỗ trợ vì một tương lai tươi sáng của trẻ em.

Tài liệu tham khảo

1. Nguyễn Thị Lan Anh (2014), *Mô hình Công tác xã hội nhóm với trẻ em mồ côi hòa nhập cộng đồng (Nghiên cứu trường hợp tại làng trẻ SOS Hà Nội)*, Luận văn ThS, Trường Đại học KHXH&NV Đại học QG Hà Nội.

3. Tuấn Cường (2006), *Những hoạt động hỗ trợ trẻ em có hoàn cảnh đặc biệt khó khăn*, Tạp chí Lao động - xã hội, số 284 -1-15/4/2006, tr.31- 32. Hà Nội

4. Nguyễn Trung Hải (2007), *Tập bài giảng Lý thuyết công tác xã hội*, Trường ĐH Lao động - Xã hội. Hà Nội